

Efva Lilja
Konstnär, professor och sakkunnig i konstnärlig forskning vid
Utbildningsdepartementet.
www.efvalilja.se

Denna text är skriven efter min medverkan vid *The 2nd General Assembly on forms of imagination and thinking for Europe* i Milano 8-9 december, 2013.

Om lyssnandets tekniker

Våra kulturella olikheter är en förutsättning för det Europa vi idag lever. Historiska olikheter präglar vår samtid. Att göra dessa olikheter till tillgångar och generösa välkomnanden av det ännu obekanta är en utmaning. Det kräver ett synliggörande av det idag skrynkliga Europa som i veckade, lätt sammanblandade lager, skymmer insikter om de olikheter som är vår gemensamma styrka.

Jag reser i Europa. Efter att ha landat på Warszawas flygplats, tar jag en taxi. Taxichauffören sitter först tyst men börjar så småningom prata. Han berättar att han f.f.g. sett Eurovision Song Contest. Han tyckte det var fantastiskt att få höra musik från Europas alla länder, musik han inte visste fanns. Nu hade han en idé för hur vi skulle kunna utveckla gemenskapen inom EU med musik. Varje vecka skulle det spelas musik från alla länder. Inte bara ”hypade” artister utan även amatörer och unga nyetablerade skulle få medverka. Vid slutet av veckan skulle alla EU medborgare kunna rösta på bästa låt. Nästa vecka en ny vinnare. Och nästa. De som vann veckouttagningen skulle spelas regelbundet och på så sätt bygga sin karriär. Hans ögon brann av lycka.

Språk är olika och kulturellt präglade. De språk vi använde styr våra tankar och beteenden. Vi måste klara av att både benämna problem och möjligheter o c h tackla dessa. Rörelsebeteenden, mimik och gestik kommunicerar långt förbi ord, liksom ljud, musik, bild, dans... Språk ska tolkas i vid bemärkelse och verka inkluderande genom nya teknologier, metoder, lärandeformer. Vi måste våga påstå, insistera och visa på vad vi förmår och vad konst och andra kulturella uttryck kan göra för en utvecklad definition av språk och kommunikation. Språklig, kommunikativ utveckling handlar om lyssnandets olika tekniker. För en framgångsrik samhällsutveckling krävs omsorg

om miljö och människor. Till vad och vem är vi beredda att lyssna till? En taxichaufför? Hur?

Befolkningen på Lampedusa klarar av att sympatisera med flyktingarnas kamp och lidande trots att dessa tär på det lilla lokala samhällets begränsade resurser. De ser dessa utsatta människor i ögonen och förstår något som inte är lika tydligt för oss andra som får blicken filtrerad genom medias tolkningar. Befolkningen i Lampedusa möter medmänniskor, hör, ser, känner och talar. Vi andra tar del av bilder, ljud och ord förmedlade i mer eller mindre djupa veckbildningar. Konstbegreppet kan här verka avlägset men är fortsatt motiverat utifrån vad konst gör för att skärpa våra sinnen och aktivera tanken i konstruktivt ifrågasättande av det presenterade.

Konstnärer utgör en stark och kritisk kraft i samhällsbyggandet genom att utveckla konst som utvidgar de kulturella normer, språk och regelverk som samhället omfattar. Flyktingströmmar, främlingsfientlighet, rädsla och avståndstagande är delar av det som bespeglas och kommenteras. Den samtida konsten interagerar och skapar delaktighet, samtal och engagemang genom nya former av gestaltning och representativitet. Konst engagerar, aktiverar och ger många röst. Några unga konstnärer jag diskuterar med, skickar med mig ett antal nyckelord: Get knowledge, transfer knowledge, be close to other humans, sharing, crossover, transdisciplinarity, openness and - we are in this together...

Lyssnandets tekniker ska tillämpas som verktyg för att fånga upp en mångfald av idéer för diversifierad kulturell utveckling där även schlagerfestivaler får plats. Det skrynkliga Europa ska inte strykas till jämna ytor utan fortsätta i veckad mångfald. Den stora utmaningen är fortsatt att inte låta de olika lagren skymma sikten. Det nära mötet med varandra måste värderas som förutsättning för språklig, kommunikativ utveckling. Vi måste alla våga påstå, insistera och visa på vad vi förmår. Konsten är en väg.